

Projektnamn: Klimatkompetens i Värmland

Programområde: Norra Mellansverige

Ärende ID: 20201069

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Norra Mellansverige genomgår en omställning från ett industrisamhälle till ett kunskapssamhälle samtidigt som klimatfrågan får en allt större betydelse. Detta ställer krav på en utvecklad inriktning på det regionala tillväxtarbetet. I den SWOT-analys som gjorts för Norra Mellansverige som underlag både från regionalfondsprogrammet och regionala handlingsplanen framkommer följande regionspecifika utmaningar. **STYRKOR:** Starka exportföretag med spetskompetenser och industrikunnande i världsklass, flera aktiva branschkluster, en växande produktion av förnybar energi, högsolor och universitet med egen forskningskompetens, närhet till tillväxtregionerna Stockholm, Göteborg och Oslo. **SVAGHETER:** Den glesa befolkningsstrukturen och de långa avstånden försvårar regionförstoring och fördyrar företagens transporter, låg FoU-intensitet i de små och medelstora företagen bidrar till låg omställningsförmåga och innovationskraft, en hög energianvändning per invånare leder till en hög miljöbelastning. **MÖJLIGHETER:** Befintliga kluster och fördjupad klustersamverkan inom nya områden bidrar till en höjd innovationsgrad i företagen och en ökad samverkan mellan företag och forskningsinstitutioner (regionala innovationsmiljöer), en ökad specialisering inom förnyelsebar energi och cleantech bidrar till en större diversifiering av näringslivsstrukturen, nya marknader och en utveckling av mer kvalificerade tjänster (smart specialisering), satsningar på mer hållbara transporter och energieffektivisering i företag och hushåll bidrar till en minskad regional miljöbelastning och skapar nya arbetstillfällen i framtidsbranscher, satsningar på utbildning och kompetensutveckling leder till minskat utanförskap och ökat nyföretagande. **HOT:** Den regionala arbetsmarknaden förmår inte försörja de multinationella exportföretagen eller nystartade innovativa företag med rätt kompetenser vilket leder till att dessa företag lämnar regionen och en högre arbetslöshet, svagt utvecklade kollektiva transportmöjligheter och små funktionella arbetsmarknader begränsar arbetskraftens rörlighet och företagens förmåga att hitta rätt kompetenser. Ett lågt nyföretagande, låga utbildningsnivåer och en låg FoU-intensitet i företagen minskar omställningsförmågan och försämrar den regionala ekonomins konkurrenskraft, ökad koncentration av nationella och internationella forskningsresurser försvagar regionens högsolor och universitet, vilket i sin tur ytterligare försämrar möjligheterna att koppla ihop företag och forskningsmiljöer, den svaga rekryteringsgrunden enl. ovan bidrar till att många kompetenta studenter lämnar Värmland efter avslutade studier vid Karlstads universitet, vilket leder till låg kvarstannandegrad.

Behov

Utifrån den SWOT-analys som gjorts för det regionala handlingsprogrammet har den värmländska klimatstrategin identifierat en rad åtgärder som talar för att Värmland som region är i behov av en metod/funktion där ett transferfönster finns mellan universitet, näringsliv och offentlig sektor där behoven från alla berörda aktörer på ett enkelt sätt kommuniceras. (se exempel på fokusområden nedan). Den regionala klimat- och energistrategin "För ett klimatneutralt Värmland" utgår i sin analys från att insatser krävs inom följande fokusområden:

vägtrafikens användning av fossila drivmedel, industrins/näringslivets energiförsörjning, förnybar energiutvinning, kapade effekttoppar/energieffektivisering , utsläppsreduktion inom jord- och skogsbruk, konsumtionens klimatkonsekvenser. Alla initierade bedömningar pekar också på att åtgärderna går väl i linje med en god regional tillväxt i enlighet med

Värmlandsstrategin: I hög grad handlar de om att utveckla nya och mer resurssnåla tjänster, processer och varor som i sig innebär ökad effektivitet och produktivitet.

Drivhuset arbetar i en ständigt itererande process utifrån jämställdhet- mångfald- och miljöaspekt för att kunna utvecklas. Detta synliggörs dels i vår kommunikation med studenter och andra aktörer externt, samtidigt som vi kontinuerligt för en dialog internt kring dessa begrepp. Det ska leda till att processer och verktyg anpassas och kvalitetssäkras ur dessa perspektiv.

I Drivhusets arbetsprocess ingår att så långt som möjligt att vara lyhörda för samhällets behov utifrån jämställdhet, mångfald och miljö så att vi kan möta de behov som finns. Detta är en viktig del av vårt dagliga arbete att konsekvent både muntligt som skrivet, digitalt som personligt vara tydliga, kunniga och inkluderande. Drivhuset ska erbjuda möjligheter och utbildningsinslag som överbryggat eventuella sådana hinder.

I förstudien ska Drivhuset organisera särskilda seminarier för kvinnor tillsammans med studentföreningen Tekla (föreningen för tjejer som läser en teknisk eller naturvetenskaplig utbildning) och nätverket ITQ (nätverk för tjejer som läser IT) för att få fler kvinnor att söka till mer mansdominerade utbildningsprogram samt att öka attraktionskraften hos

ingenjörsutbildningar som erbjuds på Karlstads universitet. Vidare kommer det i förstudien att göras en kartläggning över hur mångfalden och jämställdhet ser ut på de valda programinriktningarna. Detta hoppas vi kunna leda till en större kunskap om hur vi kan öka attraktionskraften hos programmen så att utbildningen får en tydligare mångfald och jämställdhet bland de sökande. Drivhusets roll i detta arbete är att vara en oberoende part och brygga mellan akademi, SME och studenter samt utifrån tidigare erfarenheter från arbetet med horisontella kriterier skapa ett lärande hos samarbetsaktörer.

Förstudien ska även kartlägga hur sammansättning av handledare, SME och studenter ser ut vad gäller genus och andel utrikes födda inom berörda utbildningsprogram och examensarbeten. Beroende på utfall kan särskilda aktiviteter, bemanning och insatser vara lämpliga i genomförandeprojektet.

Omvärld och samverkan

Europa 2020

Sverige blir allt mer globaliserat och konkurrensutsatt, vilket ställer krav på välutbildad arbetskraft, högkvalitativ forskning och innovation samt välfungerande infrastruktur. Utbildningsnivå har stor betydelse för arbetsmarknadens, regionens och samhällets utvecklings- och omvandlingsförmåga. Det finns en regional obalans i fördelningen av högutbildade, vilket har konsekvenser för den långsiktiga regionala utvecklingen och FoU-investeringarna. Inom framförallt den privata sektorn behöver de entreprenöriella kompetenserna utvecklas, inte minst på landsbygden samt bland ungdomar, kvinnor och utrikes födda. Profilerings av framstående universitet och ökad samverkan med aktörer från näringslivet är vidare önskvärd.

I Sverige är det betydligt vanligare än i andra länder att lärosäten, näringsliv och samhällsliv möts i olika samverkansprojekt. Drivhuset samverkar främst nationellt, genom återkommande verksamhetsledarträffar, ordförandekonferenser och genom Drivhuset Sverige (ekonomisk förening med Sveriges Drivhus som medlemmar) sker samverkan mellan Drivhus och regioner i större delen av Sverige. Karlstads universitets verktyg för studenters entreprenörskap är Drivhuset. Det första Drivhuset startades i Karlstad för 22 år sedan. Idag finns 14 Drivhus i Sverige och ett i Norge. I en forskningsstudie gjord av Chalmers School of Entrepreneurship konstaterades att Drivhusens förhållningssätt och arbetssätt är unikt i Europa och ger mycket bra resultat i förhållande till insats.

Karlstads universitet och Region Värmland utvärderades tillsammans med 14 andra regioner från 12 länder genom OECD:s "Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development". Denna utvärdering avslutades 2006 och gav strategiska rekommendationer till regionen och lärosätet baserade på global best practise. Baserat på det genomfördes, inom ramen för Vinnovas Key Actor Programme, en sjuårig utveckling av samverkans-, entreprenörs- och innovationsförmågan på lärosätet mellan åren 2008-2015. Under denna period utvecklades och infördes verktyg, metoder och arbetssätt tvärs över lärosätet (ledning, fakulteter, stödfunktioner och samarbetspartners) som bl a lett fram till:

Högsta betyg i nationella utvärderingen av lärosätens samverkansförmåga 2015. - Start av Innovationskontor Fyrklövern hösten 2009. Innovationskontoret omfattar fyra lärosäten som jämbördiga parter. I den utvärdering som Vinnova, på uppdrag av Utbildningsdepartementet, genomförde 2015 fick två Innovationskontor, av 12, högsta betyg: IK Fyrklövern och KTH:s Innovationskontor.

10 nya professurer som ligger i skärningspunkterna mellan regionens etablerade industrikluster och lärosätets forskningsstrategier.

Under de senaste tio åren har Karlstads universitet gjort omfattande benchmarking, erfarenhetsutbyte och samarbeten med svenska och utländska lärosäten och regionala innovations- och entreprenörssystem. Detta för att utveckla vår samverkansförmåga ytterligare.

För denna förstudieansökan har kunskap, erfarenhet och inspiration hämtats främst från Storbritanniens Knowledge Transfer Partnerships (KTP) program (kallat KTP UK i denna ansökan) som startades upp 1975. Det KTP-projekt (kallat KTP Dalarna i denna ansökan) som Högskolan Dalarna har genomfört och nu fått fortsättning på är också en grund för förstudien, och något som ska undersökas närmare. Det kan konstateras att det finns många positiva effekter av både KTP UK och KTP Dalarna – projektet behöver inte uppfinna hjulet.

Det som ska undersökas i förstudien är hur ett KTP Klimatkompetens bör utformas. Med Klimatkompetens KTP ses ett genomförandeprojekt som ger en möjlighet att nå effekter som är viktiga vad gäller:

-regionens närings- och samhällsliv att minska sin miljöpåverkan (och vår region har brister i detta)

-skapa möjligheter till kunskapsbaserad tillväxt i främst SME-företag genom att minska barriärer mellan näringsliv och akademi

-få fler studenter inom efterfrågade kunskapsområden att stanna kvar och verka i regionen – regionens näringsliv upplever det svårt att rekrytera individer med särskild kunskap inom. Däremot är det mer sällsynt med sådan överbryggande verksamhet som tar ett tydligt sikte på ett speciellt sakområde eller yrkeskategori. Dock finns, även i Karlstad, inte minst studentdrivna företag med sådana affärsidéer. Ibland kan också gränsdragningen gentemot aktiva och ambitiösa student- och alumniföreningar vara svår att göra helt tydlig.

På miljö- och klimatområdet torde Miljöbron, med verksamhet i Göteborg och Lund, vara det främsta exemplet. Miljöbron kan enkelt beskrivas som närmast en mäklarfunktion, som hjälper såväl studenter som uppdragsgivare att formulera attraktiva erbjudanden gentemot motparten.

Miljöbron är en ideell förening där uppdragsgivarna betalar för sig i mer eller mindre omfattande partnerskap. Enkelt uttryckt får uppdragsgivaren hjälp att hitta studenter för olika uppdrag i en omfattning som motsvarar graden av engagemang. Miljöbron arrangerar också en del egna aktiviteter i form av seminarier och inspirationsmöten. Däremot har Miljöbron, såvitt som är känt, inte kopplat sin verksamhet vidare mot KTP och andra system enligt den modell som föreslås.

Koppling till det lokala näringslivet

Företag i regionen (inte minst SME-företag) anser att det är svårt att rekrytera medarbetare med kompetens inom relevanta områden för klimateffektivisering. Karlstads universitet utbildar inom flera av dessa områden. De företag som använder examensarbeten och studentprojektarbeten når kompetensen. Genom att koppla ihop examensarbeten (i vissa fall även projektarbeten) så kan dessa bli förstudier inför utvecklingsprojekt hos SME-företagen. Högskolan Dalarna driver sedan några år tillbaka en framgångsrik KTP-verksamhet. Vi bygger vidare på KTP genom att låta examensarbeten vara en del av satsningen och genom att fokusera utvecklingsprojekt med inriktning klimateffektivisering inom värdekedjan för den skogsbaserade bioekonomin. Uttryckt intresse att vara med i projektet: Karlstads universitet (Institutionen för ingenjör- och kemivetenskaper, Externa Relationer, Grants Innovation Office), The Paper Province, Karlstads Kommun, Kristine-hamns Kommun, Region Värmland, Sveriges fastighetsägare.

Vid start av förstudien kommer en referensgrupp som bestående av nyckelpersoner från de relevanta branscherna att bildas. Avstämningar med referensgruppen kommer göras vid uppstart av förstudien, halvvägs och inför avslut av förstudien. Referensgruppen kommer bestå av personer inom områden som skogsbaserad bioekonomi, transport & logistik, fastighets & bygg samt företag som redan är involverade i berörda programutbildningar.

Mål och resultat

Mål

Målet med projektet är att tillföra värmländskt samhälls- och näringsliv sådan kompetens och resurser som kan vidga de flaskhalsar i det regionala klimatarbetet som de identifierats i såväl länsstyrelsens klimat- och energistrategi som i Region Värmlands Värmlandsstrategi och i tillhörande analyser.

Projektmål för förstudien är:

1. Examensarbeteshandledare på Karlstads universitet identifieras och engageras vad gäller projektet.
2. Identifiera SME-företag, främst inom värdekedjan för den skogsbaserade bioekonomin, lämpliga för examensarbete och utvecklingsprojekt inom klimateffektivisering.
3. Identifiera de industrikuster och branschorganisationer som vill och bör ingå i projektet. Flera är redan vidtalade.
4. Klargöra samverkan och roller vad gäller examenshandledare, studentsamverkan och Drivhuset för att öka regionens användning av kompetens som leder till klimateffektivisering (oavsett om användningen sker genom traditionell anställning eller genom andra former som t ex nyföretagande och/eller tjänstifisering).
5. Förslag på organisation och samverkansformer för projektet i stort (inkl befintliga offentliga organisationer som bl a kommuner och relevanta myndigheter)
6. Klargöra mål och indikatorer för projektet
7. Klargöra vilken aktör som är mest lämpad att vara huvudsökande för projektet (Drivhuset, Karlstads universitet eller industrikuster)

Målgrupper

Primära målgrupper: Undervisande personal och annan personal på Karlstads universitet, avses då i första hand handledare på energi- och miljöingenjörsprogrammet och miljövetarprogrammet, men även utbildningsprogram som pol mag, samhällsplanerare, fastighetsekonomi, byggingenjör m fl som kan komma att vara aktuella, i förstudien finns det all anledning att tänka inkluderande. Aktörer inom hela värdekedjan för Skogsbaserad bioekonomi och i första hand SME-företag.

Sekundär målgrupp: Studenter vid Karlstads universitet och de program och utbildningar på Karlstads universitet som inte ingår i primär målgrupp.

Aktörer inom privata näringslivet utanför värdekedjan för Skogsbaserad bioekonomi (t ex inom

klimat, hållbarhet, energi, stålindustri, energiutvinning och -distribution, lantbruk, fastighetsägare och -förvaltare, fordonsindustri och fordonsservice, anläggningsarbeten. I samtliga fall omfattas hela värdekedjan från råvaruutvinning via förädling, marknadsföring, ekonomi till produktutveckling, tjänstefiering och innovation). Aktörer inom den offentliga sektorn, statliga och regionala myndigheter och organisationer, kommuner och kommunala bolag samt inom idéburna organisationer/civilsamhället.

Förväntat resultat vid projektavslut

Ökad klimateffektivisering inom företag i värdekedjan för skogsbaserad bioekonomi men även utanför denna värdekedja. Fler SME-företag i regionen anställer nytexaminerade studenter. Fler offentliga aktörer anställer nytexaminerade med kompetens inom viktiga områden för klimateffektivisering. Förbättrad etablering i regionen både vad gäller utrikesfödda men även vad gäller genusaspekter i olika branscher.

Förstudien ska visa på hur ett projekt ska utformas så att vi kan öka klimateffektiviseringen i regionen genom att bättre matcha efterfrågan och utbud av relevant kompetens, i första hand genom SME-företag inom skogsbaserad bioekonomi och i andra hand mer generellt. Förstudien ska vidare ange vilka aktörer som är nyckelaktörer i ett sådant projekt. Förstudien omfatta preliminär plan för ett genomförandeprojekt.

Förstudien förväntas ge svar på

- Vilka utbildningsprogram som genererar studenter av intresse för den fortsatta verksamheten (även tänka brett och hålla dörren öppen för studenter från även "oväntade" håll)
- Hur funktionen på bästa sätt bör fungera gentemot berörda ansvariga på universitetet: programledare, handledare, undervisande lärare m fl
- Hur länkningen vidare in i KTP-program m m utformas på bästa sätt
- Hur funktionen bör utforma sin verksamhet för att nå sina mål på ett effektivt sätt
- Hur funktionen bör organiseras och finansieras på lång sikt

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Ej aktuellt för förstudie.

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Projektet/förstudien kommer att ledas av en sammanhållande projektledare samt av flera delprojektledare med olika ansvarsområden, samt en styrgrupp. Till projektet/förstudien kommer även resurser för administration, ekonomi och kommunikation att knytas.

Projektpersonalen har följande roller och ansvar:

Projektledarens roll är att i dialog förmedla projektets mål och intentioner samt leda projektmedarbetarna så att förutsättningar för projektets/förstudien genomförande av aktiviteter är så goda som möjligt. Projektledaren ska driva projektets/förstudien

strategiska arbete med samarbeten på Karlstads universitet och det regionala näringslivet.

Arbetsätt

Projektet syftar till att hjälpa SME-företag, myndigheter och organisationer att hitta rätt kompetens hos studenter från specifika program på Karlstads universitet. Projektet syftar samtidigt till att hjälpa studenter ut i förvärvslivet där deras nyvunna kompetens kan tas tillvara. Den tänkta metoden handlar om att hjälpa uppdragsgivarna att formulera villkoren för studentarbeten, examensarbeten, praktik- och traineeplatser så att dessa överensstämmer med de villkor som ställs av utbildningssystemet.

Genom möjligheterna att knyta denna verksamhet till KTP-program uppstår också möjligheterna att underhålla denna process under längre tid. Då hinner den nyutbildade studenten utveckla sin yrkesroll och vinna erfarenhet, samtidigt som uppdragsgivarens risktagande minskar i och med stödmöjlighet, vilket torde leda till regional tillväxt och en bättre metod för kompetensförsörjning.

Löpande uppföljning och kunskaper från forskningen ska användas i utveckling av projektets/förstudien aktiviteter och initiativ för att nå måluppfyllelse och goda resultat. Den kontinuerliga uppföljningen kommer att vara till nytta i undersökningen om skäl finns för ett större projekt. Här kommer utvärderingar och samlad fakta, mål och resultat av förstudien ligga till grund för en ny projektansökan.

Rutiner för intern avstämning och uppföljning ska utvecklas under förstudien.

Insamling av statistik kommer att ske löpande. Statistiken är användbar för att följa upp och analysera förstudiens resultat löpande. Resultatet av förstudien kommer att publiceras på Drivhusets lokala hemsida och genom sociala medier såväl regionalt som nationellt. Resultaten kommuniceras i verksamhetsberättelse men också genom bearbetning av traditionella medier. En naturlig kanal för spridning är också de aktiviteter och sammanhang där projektet medverkar.